

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2103

Vragen van het lid **Boswijk** (CDA) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *de gevolgen van bezuinigingen op het Mensenrechtenfonds* (ingezonden 8 april 2025)

Antwoord van Minister **Veldkamp** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 7 mei 2025).

Vraag 1

Klopt het dat u voornemens blijft te bezuinigen op het Mensenrechtenfonds (MRF), ondanks dat dit het voornaamste financiële instrument is om mensenrechten te bevorderen?¹

Antwoord 1

Het mensenrechtenfonds (MRF) blijft voor dit kabinet het voornaamste financiële instrument om mensenrechten wereldwijd te bevorderen. De bezuinigingsopdracht dwingt het kabinet wel om scherpere keuzes te maken gericht op een effectief en resultaatgericht mensenrechtenbeleid. Het MRF is zoveel als mogelijk ontzien aangezien bevorderen van mensenrechten een prioriteit vormt. In 2024 bedroeg het budget voor het totale MRF (zowel centraal als decentraal) EUR 59.302.000. Om voor 2025 aan de opdracht van het Hoofdlijnenakkoord te voldoen zijn de bezuinigingen op het mensenrechtenfonds naar rato verdeeld binnen de beschikbare budgettaire ruimte, zoals dat ook voor andere budgetplaatsen is gedaan. Gezien het belang van het mensenrechtenfonds en de leidende rol die Nederland speelt op een aantal prioritaire thema's is een deel van deze naar rato-bezuinigingen op het mensenrechtenfonds voor 2025 juist verminderd, met een bedrag van EUR 500.000. Het totaal beschikbaar budget voor MRF voor 2025 is EUR 44.403.000. In 2026 is er EUR 43.963.000 beschikbaar (waarvan ODA: 23.216.000 en non-ODA: 20.747.000). Voor 2026 en verder zullen nadere beleidskeuzes gemaakt moeten worden om de bezuinigingen (ODA en non-ODA) op het Mensenrechtenfonds verder uit te werken.

¹ Kamerstuk 32 735, nr. 403

Vraag 2

Welke gevolgen hebben de aangekondigde bezuinigingen op het MRF voor de effectiviteit en impact van de Nederlandse inzet op mensenrechten wereldwijd?

Antwoord 2

Het kabinet erkent dat de programmatische bezuinigingen op de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken alsmede de taakstelling weerslag zullen hebben op de reikwijdte van het Nederlandse mensenrechtenbeleid. We zullen niet meer met mensenrechtenprojecten in 84 landen actief kunnen zijn. Zoals aangegeven in de kabinetsreactie op het IOB-rapport, dient het ambitieniveau van Nederland te worden bijgesteld, al blijft Nederland in vergelijking met veel andere landen veel aan mensenrechten doen. Tegelijkertijd streeft het kabinet naar maximale effectiviteit binnen de beschikbare ruimte. Door een gerichtere thematische en geografische inzet van het decentrale mensenrechtenfonds beoogt het kabinet de impact van het mensenrechtenbeleid te behouden in die landen waar Nederland aantoonbaar verschil kan maken. Daarnaast blijven we ons uiteraard via diplomatie en multilaterale fora hard maken voor mensenrechten en zullen we ook in landen waar geen MRF beschikbaar is de bilaterale dialoog over het belang van bescherming en bevordering van mensenrechten, democratie en internationale rechtsorde niet uit de weg gaan.

Vraag 3

Op welke manier weegt u mee dat de Nederlandse informatiepositie op het gebied van mensenrechten voor een groot deel steunt op samenwerking met maatschappelijke organisaties? Hoe wordt voorkomen dat deze positie verzwakt door de hervormingen en bezuinigingen, aangezien maatschappelijke organisaties door verminderde financiering mogelijk minder capaciteit hebben om hieraan bij te dragen?

Antwoord 3

De Nederlandse informatiepositie op het gebied van mensenrechten zal logischerwijs veranderen wanneer het aantal partnerlanden, en daarmee het aantal samenwerkingspartners, wordt teruggebracht. Zie tevens het antwoord op vraag 2.

Tegelijkertijd gaat de kennis en expertise van maatschappelijke organisaties, die het mensenrechtenbeleid voeden, niet verloren. In het nieuwe beleidskader voor samenwerking met maatschappelijke organisaties in ontwikkelingshulp komt ook een instrument voor het promoten en beschermen van mensenrechten, met een focus op lhbtqi+ en vrijheid van religie en levensovertuiging, evenals diverse instrumenten gericht op de rechten en positie van vrouwen. De *Safety for Voices*-partnerschappen gericht op de veiligheid van journalisten en mensenrechtenverdedigers lopen bovendien door tot 2027. Via dergelijke centrale programma's ontvangt het ministerie dus ook informatie op de vijf thematische mensenrechtenprioriteiten. Daarnaast blijven we ons uiteraard via diplomatie en multilaterale fora hard maken voor mensenrechten.

Vraag 4

Hoe zal het kabinet opvolging geven aan de aanbevelingen over het MRF uit de recent gepubliceerde IOB-evaluatie over het mensenrechtenbeleid?²

Antwoord 4

In de kabinetsreactie op de IOB-evaluatie verwelkomt het kabinet de hoofdconclusies, aanbevelingen en de constructief kritische toon van het IOB-rapport. De reactie bevat tevens een overzicht van de te nemen vervolgstappen per thema. Voor de toelichting over de uitgebreide opvolging verwijs ik uw Kamer naar de kabinetsreactie.

Specifiek op het mensenrechtenfonds onderschrijft het kabinet de noodzaak tot meer focus en strategische aansturing van de mensenrechteninzet in de

² Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB), december 2024, IOB-Evaluatie «Tussen papier en praktijk, Evaluatie van het Nederlandse mensenrechtenbeleid in een veranderende wereld (2017–2022)»

landen waar Nederland actief is. Dit zal plaatsvinden door het aantal landen en het aantal thema's waarop wordt ingezet te beperken op basis van duidelijke beleidsmatige criteria. Zoals aangegeven in de kabinetsreactie, zal ik uw Kamer nader informeren over de uitwerking van de inperking van het mensenrechtenfonds in aanloop naar het jaarlijkse mensenrechtendebat, voorzien op 30 juni 2025.

Vraag 5

Welke afwegingen spelen een rol bij het selecteren van de ambassades die MRF-budget zullen ontvangen?

Antwoord 5

Het proces voor de strategische herinrichting van het decentrale gedeelte van het mensenrechten fonds is momenteel nog gaande. Op basis van de IOB-aanbevelingen zal de geografische opzet en het aantal partnerlanden worden beperkt. In dit proces is een aantal factoren meegewogen, waaronder de mensenrechtensituatie in het land, de beschikbare Nederlandse invloed en expertise, de impact van de Nederlandse inzet alsmede de bredere Nederlandse belangen in het land.

Vraag 6

Wanneer wordt bekend gemaakt hoe de MRF-budgetten per ambassade voor 2025 worden belegd? Kunt u, wanneer u de Kamer informeert over de voortgang van de uitwerking, een overzicht geven van de MRF-budgetten per ambassade voor 2025?

Antwoord 6

De bezuinigingen op het decentrale mensenrechtenfonds zijn voor 2025 al berekend. Door de beperking van de zogenaamde «vrije ruimte» (middelen die nog niet waren vastgelegd in contracten of verplichtingen) kregen ambassades vanaf 2025 minder financiële ruimte om het mensenrechtenfonds decentraal in te zetten. Dit gold voor alle posten die aanspraak maakten op het decentrale mensenrechtenfonds.

Voor 2026 en verder is het kabinet op dit moment bezig met de herinrichting van het decentrale mensenrechtenfonds. Deze zal gebaseerd zijn op de IOB-aanbevelingen en is mede ingegeven door de bezuinigingsopdracht. We zullen het MRF zoveel als mogelijk blijven ontzien.

Conform bestaande praktijk ontvangt uw Kamer jaarlijks een rapportage over het mensenrechtenbeleid. In het rapport over 2025 (voorzien voor het voorjaar 2026) zal een overzicht worden opgenomen van de inzet van het mensenrechtenfonds, uitgesplitst per regio en thema. Een volledige landenlijst met toekenningen per post kan, gelet op de gevoeligheid van het onderwerp en de veiligheid van betrokken collega's en implementatiepartners, niet openbaar gemaakt worden. Deze kan desgewenst ter vertrouwelijke inzage met uw Kamer worden gedeeld.

Vraag 7

Zullen er consultaties plaatsvinden met mensenrechtenexperts en het maatschappelijk middenveld om de strategische keuzes in de hervorming van het decentrale MRF te onderbouwen? Zo ja, op welke manier? Worden hierbij ook lokale stakeholders betrokken?

Antwoord 7

Het decentrale gedeelte van het mensenrechtenfonds wordt door het postennet lokaal ingezet om organisaties te steunen die zich op verschillende manieren inzetten voor mensenrechten. De herinrichting van dit gedeelte van het fonds wordt op dit moment uitgewerkt op basis van de IOB-aanbevelingen. Dit proces vindt plaats in nauw overleg met de betrokken regiodirecties en posten. Daarnaast ga ik op 12 mei a.s. in gesprek met de leden van het Breed Mensenrechten Overleg (BMO) over de kabinetsreactie op het IOB-rapport.

Vraag 8

Welke stappen onderneemt u om donorcoördinatie te verbeteren, zodat met de op handen zijnde hervormingen en bezuinigingen geen grote onvoorziene financieringsgaten ontstaan, ook in het licht van de desastreuze bezuinigingen op mensenrechtenprogramma's door USAID en andere donoren?

Antwoord 8

De herziening van de Amerikaanse buitenlandse hulp op bilateraal en multilateraal niveau en de aangekondigde en reeds doorgevoerde bezuinigingen door diverse gelijkgezinde donorlanden zullen wereldwijd grote gevolgen hebben. Het voortbestaan van veel lokale niet-gouvernementele mensenrechtenorganisaties staat wereldwijd onder druk. Op korte termijn zal het financieringsgat niet op te vullen zijn, ook niet met verbeterde donorcoördinatie. Wel zal er de komende jaren met gelijkgezinde landen veel meer gecoördineerd en samengewerkt moeten worden. In EU verband zal de komende tijd bekeken moeten worden wat er gedaan kan worden om belangrijke organisaties en mensenrechtenverdedigers wereldwijd effectief te kunnen blijven ondersteunen.

Nederland bespreekt ook met gelijkgezinde partners wat de mogelijkheden zijn om de meest urgente noden te adresseren. Zo werkt Nederland momenteel samen met Tsjechië en een aantal andere Europese landen om duurzame financiering te vinden voor Radio Free Europe. Daarnaast heeft Nederland recent een urgente financiële bijdrage kunnen leveren aan het in stand houden van radio Dabanga in Soedan.

Vraag 9

Worden mensenrechtenexperts en het maatschappelijk middenveld geconsulteerd bij de totstandkoming van de overkoepelende toolkits voor de posten, die u in uw kabinetsreactie op de IOB-evaluatie heeft aangekondigd? Zo ja, op welke manier?

Antwoord 9

Zoals aangekondigd in de kabinetsreactie, wordt momenteel gewerkt aan een overkoepelende toolkit ter ondersteuning van de posten. De *terms of reference* voor deze toolkit is in ontwikkeling en het vergaren van input vanuit mensenrechtenexperts en maatschappelijk middenveld zal hierin worden meegenomen.